



UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Martini Martinii Tridentini E Societate Jesu Sinicae Historiae Decas Prima

Martini, Martino

Monachii, 1658

Tertius Imperator Hoangtius: Regnavit annis C.

urn:nbn:de:hbz:466:1-11848

*Pietas armis
sumat.*

picture quidem alienigenâ, quando iisdem libris plantæ ac radices omnes nativis coloribus ac figuris adumbrantur. Hæc pacis & œconomix studia, ut nihil in rebus humanis diuturnum, importuna seditio contaminavit. SOXATIUS dynasta quidam tributarius ad defectionem spectabat, KIVENIUM præfectum à concepto scelere, amicâ oratione dehortantem ausus è medio tollere. De perfidia edoctus Imperator nec arma in illum, neque ultionem paravit; sed optimam vivendi rationem in clementia reponens, si reus intelligeret, suum scelus dominantis virtute superatum, hominem veniâ donavit. Prorsus raro Principum exemplo, qui ad veniam quandoque difficiles majestatem putant solo ferro defendi. Neque XINNUNGUS in hunc unum adeò humanus fuit, sed, ut erat mitis ingenij, gloriam boni principis in æquitate populique charitate posuit. Quibus rebus id effecit, ut ipsimet SOXATII cives acerbè ferentes tantâ Imperatoris virtute regulum suum adeò turpiter abuti, SOXATIO interempto tam pio Imperatori ultro se subjicerent. Nec dubitavere, qui rebeli dynastæ ignovisset, in dedititios clementem fore. Nimirum est quandoque, cum ad initiandum obsequio populum plus virtus, quàm vis & arma valent. Exinde diuturna fuit imperij tranquillitas, imperantis moderatione stabilita. Postea verò, quàm centum & quadraginta regnavit annis; ab alio regulo, qui ei deinde in imperio successit, bello petitus & victus occubuit. Ista clades in monte Fano accidit eo loco, ubi nunc YEKING, provinciæ, cui nomen PEKING, civitas est sita; penes quam gentem ad hæc usque tempora primi hujus, ut putatur, in orbe belli memoria servatur.

*Primum in
orbe bellum.*

TERTIUS IMPERATOR
HOANGTIUS:
Regnavit annis C.

*Ante Christum
2627. Cyclo 1.
annus 1.*

HOANGTIUS igitur perduellione, vi & armis imperium occupavit; de cetero virtute nulli secundus, eleganti etiam formâ & staturâ ultra modum procerâ. Et ab hoc demum Imperatore, tametsi bini illum antecesserint, Sinæ Cyclum suum sexaginta annis

annis descriptum inchoant, quippe ab eo ipso inventum. Unde nos quoque authores Sinicos studiosè secuti, hanc Cyclorum epocham assumimus; ita tamen, ut simul annum ante Christum natum ex vulgari ejusdem epochâ signemus.

Hic HOANGTIUS republicâ statütis ac legibus auctâ, mensuras itidem & rerum pondera ad libram examinanda instituit. Primus omnium exercitum aluit; cujus armis & metu jussa facere detrectantes in officio continuit. Neque aliud ei criminofum fuit, quàm quòd perduellis pessimo exemplo ijsdem copijs esset ad legitimi Imperatoris injuriam abusus. Veruntamen regnum per scelus obtentum probè administravit, civium amans & patriæ. Quam ut commeantium bono apertam accessamque faceret, montium juga & latera excidit, publicasque vias aperuit, limitibus etiam imperij propagatis. Nam versùs Ortum illius fines extendit ad mare id, quod nos Eoum dicemus. Quod enim in hanc diem Eoum mare dictum fuit, istius est ignoratione factum. Ad Boream, veterem Tartariam, ad Aultrum, magnum illum fluvium, quem maris filium vocant, limites posuit. Is fluvius vulgò KIANG dictus, omnem Sinam, ut nunc est, ab occasu ad ortum fluens, in Boréam & Australem dividit, istius quondam regni terminus. Sed de hoc in nostro Atlante extremæ Asiæ plura. Porro etsi Imperator in provincia, quæ YEN olim vocabatur, hodie PEKING, ubi nunc PAOTING urbs est sita, regiam sedem fixerat; nullo tamen loco diu substitit, motis identidem castris eò spectans, ut exercitum haberet militari disciplinâ suoque nutui assuetum, ac simul novas res molientium conatus vel præverteret, vel certè opprimeret. Quis eum non miretur, qui, ut prospiceret patriæ ac regni quieti, ipse vagus, solis instar immotam terram obeuntis, tot curis inquietabatur, dum principum alibi stertentium causâ tota regna fatigantur?

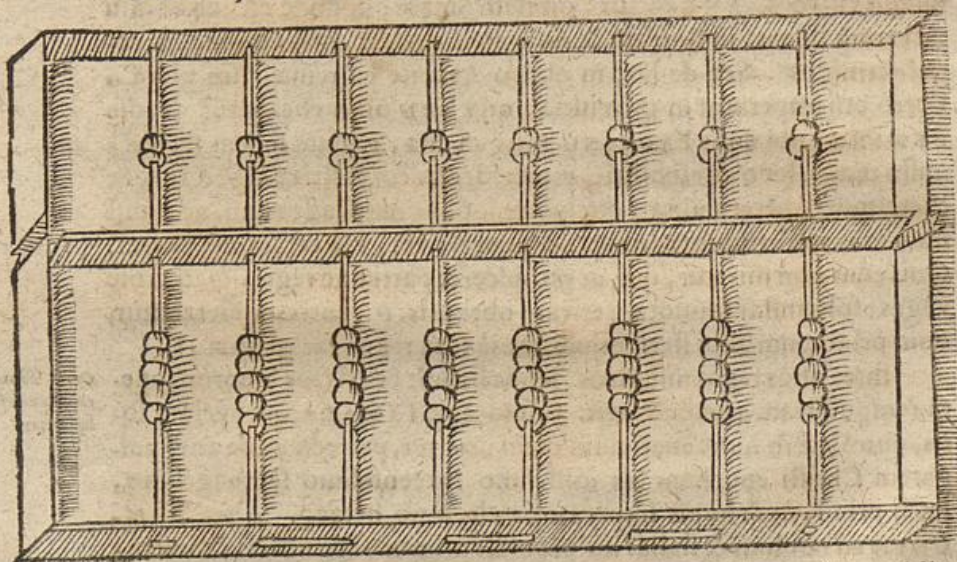
Inter alios regni ministros, senos habuit Præfectos, quorum operâ rempublicam administravit. Primus fuit TANAUS, qui cyclum solis, quo Sinæ in hunc etiamnum diem utuntur, perfecit anno ante vulgarem Christi epocham bis millesimo sexcentesimo septuagesimo, cycli primi, ut & hujus Imperatoris vigesimo octavo. Alter YUMCHINIUS polum & stellas illi proprias primus observavit, & instrumento quopiam, cujus formam scriptores non tradunt, sphæra utique cali orbem representante, cælestis orbis figuram imitatus est; multa præterea usû expertus, è quibus aëris ac cali inferioris mutationes de-

Primus exercitus.

Sinici imperij antiqui termini.

Cycli Sinicorum annorum inventor.

prehendi queant. At *LIXEUS* arithmeticae Sinensis author facili methode sex genera numeros tractandi complexus, Algebrae arcana, regulas falsi aut societatis non attingit. Ea supputandi ratio globulis constat filo ferreo insertis, cujus quindenae vel vicenae series e summa tabula deorsum aequali intervallo factae, per medium ducta tabellae ita dividuntur, ut in superiori ordine singula fila duos globulos capiant, quorum singuli quinarium valent; in inferiori vero, cujus spatium laxius in altitudinem patet, singula quinos habeant, non ejusdem aestimationis. Quaevis enim sphaerula pro monade tantum putatur. Numerus autem apud Sinas quoque sinistram versus more nostro in numeris crescit. His ergo globulis huc illuc, sursum deorsumque, sicut usus postulat, permutatis, magna facilitate dexteritateque rationes suas expediunt. Quem computandi modum perquam expeditum, in calculo praesertim sexagenario, non semel optimo successu ipsemet usurpavi, tantoque magis probavi, quod absque calamo & chartarum lituris omnia, non aspernando compendio, possunt ad calculum revocari. Ejus tabellae formam hic utcumque lectori exhibeo.



Quartus e Praefectis *LIMLUNIUS* leges civiles, reique publicae rite gubernandae praecipua scripsit. *YUMHIUS* autem duodecim vasa pro totidem anni mensium numero ex aere cyprio, mirabili artificio,

ficio, fudisse dicitur. Istorum enim unumquodque nescio, quo pulvere sic opplevit, ut sub finem mensis vasi suo attributi, in ipsâ luminarium conjunctione, sponte suâ in nihilum vanesceret. Hanc artem etiamnum adhibent, tunc præcipuè cum observant, quo momento Sol gradum Aquarij decimum quintum ingrediatur. Verùm non ultro pulvis iste, sed incidente lapide excitatus agitur; in cuius lapsu simul attendunt, in quam orbis partem pulvis feratur. Inde de futurâ rotius anni tempestate rectè se ominari arbitrantur. Reipsâ plebeculâ hac imposturâ illuditur. Lapis enim ad arbitrium illorum præstigiatorum decedit, fune, unde pendet, ad lentum ignem in eum temporis articulum paullatim adusto, in quo cupiunt pulverem lapidis casu excitari. Quod si ortum versùs nubes pulvereâ feratur, tunc enim verò res secundas annùmque felicem sibi pollicentur, ignari ab aurâ temerè moveri, quod agi aliquo fato aut numine putant. Postremus horum musicam invenit; quam olim fuisse apud Sinas præstantem libri docent illius laude pleni. Hodiernam nec ipsi magnates æstimant, eamque extra comœdias vix adhibent. Hanc verò artem interijisse, deplorant ipsi, eoque acerbiùs, quo effusiùs laudatam sciunt à CONFUCIO Philosopho, cujus existimatio eis sanctissima, negante absq; musicâ bene geri rempublicam posse. Hanc tamen jacturam solantur instrumentis musicis varijs è variâ materiâ constantibus. In his usitatæ sunt fides, è bysso, ferro, aut ære compositæ. Ex ære item ad conciliandum sonum opera efficiunt alia, ut sunt campanæ variâ formâ & sono, pro magnitudinis modo, quorum concentus non inamœnus ac talis ferè est, qualis è Belgarum turribus auditur ac templis. Præter hæc usurpant tinnabula, cymbala & sonoras laminas è lapide, ut & tympana è pellibus, non admodum nostris dissimilia. E ligno quoque varias tabellas compingunt, quas laxiùs inter sese connexas ad numerum digitis impellunt. Inter ea verò, quæ spiritu ad concentum animantur, ut sunt tibiæ ac tubæ, organum præstat; formâ, non item magnitudine, nostris utcumque par. Id enim parvum & è varijs fistulis instar Syringis fistulæ, qualem Faunis appingimus, compactum, ore inflant eâ gratiâ, ut illud tibiarum genus omnibus alijs fidium aut fistularum inventis antetulerim. Sed ad Imperatorem redeamus.

Is igitur primus diadema & alia ornamenta, quæ Imperatorem decerent, adscivit, veste cæruleâ usus & luteâ, ut cæli ac terræ colores

Pulvis qui decet luminaria conjunctione.

Et creditur anni tempestatem portendere.

Musica inventa.

Instrumenta musica.

Variarum vestium inventor.

geminos velut gentilitios in cultu imitaretur. E florū intuitu artē usūque tingendi varijs coloribus invenit, quos opulentis egentibusque voluit esse diversos. Figlinam & fabrilem artē cadendi dolandique ligna per suos Præfectos docuit, arborēque in naviculæ formam excavatas ad flumina majora trajicienda. undis credidit minoribus fluvijis ponte junctis. Ad commercia deinde provehenda numos cudit ex ære; ad arcendam verò vim hostium, arma & bellicas artes non modò præceptis tradidit, sed in usum etiā perduxit. Itā pace bellōque providens Imperator in utraque reipub. fortunā civium commodis ac salutē consuluit. Miraculi speciem habet quod sequitur. In ejus palatij atrio herba crevisse fertur, cujus ea vis & ingenium, ut, si quis malus regiam ingrederetur, confestim in venientem, pronā instar heliotropij, se obverteret. Quod germen si passim in hortis aut atrijs magnatum cresceret, quantò plures aulis abstinerent, qui nunc latentium scelerum securi, hujusmodi proditores non timent?

*Herba male-
rum index.*

Ceterūm HOANGTIUS mares genuit viginti quinque, de quibus quatuordecim contracto matrimonio plures illi nepotes procreaverunt, quos vivus aspexit. Sinæ asserunt nunquam eum fuisse mortuum, sed in eorum cætum assumptum, quos XI NSIEN appellat. Hos in jugis montium summis voluptatibus vacare fingunt immortalitate donatos. At enim ut hæc de illius ad perpetuam vitam transitu fabulosa sint; certè nomen ejus adhuc ob præclara facinora immortale fuit. Ab eo enim omnes Sinarum reges HOANGTII communi appellatione, quemadmodum apud nos à primo Cæsare Cæsares, dicuntur. Verūm enim verò futurum operæ pretium arbitror, quoniam de Cyclo Sinico sexagenario his temporibus reperto iterum hoc loco mentionem feci, si paucis ejus rationem exposuero.

*Sinæ aliquos
homines im-
mortales esse
credunt.*

*Cyclos annorum
Sinensium
qualis?*

Cyclos ergo sexaginta annorum ambitus est; quo spatio decursō idem anni nomen redit. Et licet non eodem tempore fiat luminarium conjunctio, sed trium ferè dierum sit diversitas; nulla tamen intercælatione, neque cyclo nostro novemdecennali opus habent. Nam planetarum motus in annos singulos denuo computant, interque se componunt. Non enim habent, neque adeò tolerant perpetuas ephemerides, sed annis singulis novas cudunt in singulos dies, easque typis datas, magnis impensis in universi regni fines differunt. Unde unius horæ & minorum aliquot anticipatio, quæ aureo nostro numero novilunia inferit, ipsis in annuâ computatione reponitur. An-
num

num verò jam inde à tanto tempore Lunæ . solarem habent. Menses item admittunt abundantes, deficientes, atque communes. Admittunt menses embolismæos, ita tamen, ut non mensẽ aliquẽ certum intercalare soleant, ut olim Judæi secundum semper ad id seposuere; sed usitato sibi calculo inveniunt, quem faciant intercalarem. Nam duodecim signa Zodiaci sic ordinata sunt, ut Pisces semper in primum mensẽ, Aries in secundum, alia signa deinceps in alios menses incidant; ita ut nullus à proprio sibi signo vacuus abire possit. Quia verò altero quoque vel tertio contingit, ut mensis aliquis à signo sibi attributo excidat; hinc mensis ille eã ratione intercalatur, ut nomen ab antecedenti mense capiat, ex quo dein signum subsequens in debitũ mensẽ cadit. Totus cyclus annos embolismæos viginti duos continet; reliqui sunt vel communes, vel deficientes, vel abundantes.

Mensis intercalaris pulchrum inventum.

Unius autem cujusque anni nomen non per numeros, sed per geminas literas explicant; quarum altera è decem CAN, altera è duodecim horarum characteribus desumpta, ut supra fuit expositum. Dies quoque singulos totius anni eisdem sexaginta nominibus continuatã serie insigniunt, eorũque vim & effectus declarant per literam, unum è quinque Sinarum elementis, seu, quod idem est, è quinque planetis significantem. Decem autem illæ literæ CAN dictæ ita sunt distributæ, ut uni semper elemento duæ respondeant. Hinc Christiani nostrates, etsi fortè ob tanta locorum intervalla ephemerides annuas, sive Kalendarium Romanum quotannis imprimi à nobis solitum non accipiant, nunquam tamen in cognoscendã Dominicã die falluntur. Habent enim ubique Sinicum Kalendarium, ex quo, si methodum ac normam à nobis vulgatam sequi velint, haud eis operosum festos Divorum ac mobiles dies dignoscere.

Annorũ nomina per literas, non per nomina.

Demum addunt duodecim alias literas, quæ planetarum horas referant, è quibus omnibus inter se coagmentatis rectèque & ordine dispositis Astrologicas prædictiones deducunt. Non ausim tamen asserere, ut nihil est natum simul & perfectum, Sinas jam tum hæc omnia omnibus suis partibus expleta tenuisse, cum sæpe deinceps Kalendarij sit adhibita correctio. Illud tantum affirmare habeo, pleraque hoc Imperatore inventa quidem fuisse, at initio non ad eam perfectionem adducta, quam post habuere. Ex quo conjici potest, hæc gente nullam in eiusmodi rebus inveniendis priorem fuisse. Nunc ad seriem Imperatorum redeamus.

Kalendarium sapientius emendatum.

QUAR.